

Herman Van Rompuy
& Rik Van Cauwelaert

Wie wij waren

EEN GESPREK

Bij Davidsfonds Uitgeverij verschenen eerder:

RIK VAN CAUWELAERT

De laatste gouverneur. Alfons Verplaetse en de politiek (2021)

HERMAN VAN ROMPUY

Hopen na 1984 (1984)

Het christendom. Een moderne gedachte (1990)

Vernieuwing in hoofd en hart. Een tegendraadse visie (1998)

Dagboek van een vijftiger (2004)

Op zoek naar wijsheid (2007)

Europa in de storm (2014)

Mijmeringen. Dagboeknotities en haiku's 2004-2021 (2021)

Woord vooraf

‘Ich habe keine Lehre, aber ich führe ein Gespräch.’

Martin Buber

Op 25 oktober 2021 trekken twee heren zich terug in de bibliotheek van de abdij van Affligem, voor het eerste gesprek van wat een reeks van vier moet worden.

Het is Rik Van Cauwelaert die de locatie heeft voorgesteld. Hij stamt uit een familie met een lange voorgeschiedenis van maatschappelijk, politiek en cultureel engagement. Zijn stamboom omvat politici, schrijvers, geestelijken en journalisten, en zelfs een winnaar van de meest prestigieuze onder de Franstalige literatuurprijzen, de Prix Goncourt. Zijn vader Emiel Van Cauwelaert was hoofdredacteur van de krant *Het Volk*. Ook met wijlen dom Franco de Wyels, abt van de abdij van Affligem en liturgievernieuwer, is hij verwant. Als kind kwam hij vaak en graag in de abdij, en hij is er altijd blijven komen.

Ook zijn gesprekspartner Herman Van Rompuy kent de abdij goed. Op momenten dat hij rust en bezinning nodig had, zocht hij in de loop der jaren geregeld de gewijde stilte van de abdij op. Af en toe doet hij dat nog. De vraag of de gesprekken in de abdij mochten plaatsvinden, hoefde maar één keer gesteld te worden. De paters gingen meteen akkoord. Het onthaal is elke keer opnieuw warm en hartelijk, en 's middags wordt aangeschoven voor een maaltijd in stilte samen met de nog resterende paters in het ooit zo bloeiende klooster.

Herman Van Rompuy (°1947) is een zoon van Vic Van Rompuy, professor economie aan de Leuvense universiteit, een academicus met CVP-signatuur – hoewel hij nooit echt politiek actief was. Voor zijn kinderen lag dat anders: zijn zonen Herman en Eric vonden onderdak bij de CVP (later CD&V), zijn dochter Tine koos voor de PVDA. Herman Van Rompuy was tijdens zijn actieve loopbaan onder meer directeur van de studiedienst van de CVP, partijvoorzitter, minister en eerste minister, Kamervoorzitter en voorzitter van de Europese Raad.

Rik Van Cauwelaert (°1950) was een bevoorrecht getuige van de politieke carrière van Van Rompuy. Hij begon zijn journalistieke loopbaan als fotograaf en sportjournalist, onder meer voor *De Post* en *Sportmagazine*. In de jaren tachtig stapte hij over naar de politieke redactie van het weekblad *Knack*, waar hij later hoofdredacteur en directeur zou worden. Sinds 2012 werkt hij als politiek chroniqueur voor de krant *De Tijd*.

Vier keer zitten ze samen in de bibliotheek van de abdij voor een reeks dialogen, tweegesprekken waarin ze, elk vanuit hun eigen achtergrond en expertise, terugkijken op de steeds veranderende wereld zoals zij die in de afgelopen driekwart eeuw hebben beleefd en waargenomen. Het gaat daarbij om gedachte-wisselingen, waarbij vaak omwegen worden genomen, de chronologie niet altijd wordt gevolgd en de grote lijnen soms worden afgewisseld met anekdotiek. Af en toe wordt er ook vooruitgekeken. Herinneringen, ervaringen en argumenten cirkelen om de grote vragen van de voorbije decennia. Of het nu gaat om het wegdeemsteren van de Katholieke Kerk, de impact van mei '68, de grote politieke uitdagingen van de twintigste eeuw, het uiteengroeien van Vlaanderen en Wallonië, de plaatsing van Amerikaanse raketten en de Koude Oorlog, de grote figuren uit de Vlaamse, Belgische of internationale politiek, altijd spreken Van Rompuy en Van Cauwelaert vrij, vrank en scherpzinnig. Vaak zijn ze het tijdens dit gesprek onder vrienden eens, soms spreken ze elkaar tegen.

De gesprekken vonden plaats op 25 oktober 2021, 8 november 2021, 20 december 2021 en 2 februari 2022 in de abdij van Affligem. Bart Van der Straeten schreef ze uit en maakte er een lopende tekst van. Een gezamenlijke redactie van die tekst door Rik Van Cauwelaert, Herman Van Rompuy, Silke Curinckx en ondergetekende vond plaats op 31 mei 2022. Op die dag voerden Van Cauwelaert en Van Rompuy nog een kort afsluitend gesprek, waarin ook de gebeurtenissen van het voorjaar van 2022 werden besproken. De redactie van die tekst werd afgesloten op 1 juli 2022.

Toon Horsten, uitgever
1 juli 2022

Hoofdstuk 1 – Na de oorlog

EERSTE DAG, VOORMIDDAG

Rex in Lombeek – Verdeeldheid na de oorlog – Een verdwenen grootvader – Een oorlogstrauma – Tegen de Volksunie – De CVP, dom Franco en de IJzerbedevaart – De terugkeer van de koning – Van Acker, Van Roey en de schoolstrijd – Pietje de Leugenaar – Eyskens en Lefèvre – Vanden Boeynants en de politieke marketing – Radio vs. televisie – Van Steenberghe, Van Looy en Roger Moens – De doorbraak van de Volksunie – André Renard, een Waalse regionalist – Een verdubbeling van de welvaart – Amerikanen in Charleroi – Geld uit Moskou – Wallonië heeft geld nodig – Het Egmontpact – Cools, Tindemans en de vogelvangst – *La Belgique de Papa* – De PS, een nationalistische partij – Honderd dagen – Een derde betaler – *Prosperity for all* – De taalgrens – Een manifest van de CVP-jongeren – Het eerste mandement van de bisschoppen – De splitsing van de CVP – Het bedompte Vlaanderen van Sus Verleyen – Flambouw en monstrans – De pil – Expo 58 – Een klein jaar in Congo – Gesegregeerd slapen – Oom Jan op bezoek – Een drukkerij in Congo – De onwetendheid van het Belgische leger – Tandpasta voor Lumumba – De invloed van Brussel – Katholiek vs. liberaal – Het zwijgen van een moeder – Een communistische vriend – Iedereen ging naar de kerk – Ingmar Bergman bij de jezuïeten – Zwarte krijsmuziek – Vaticanum II en de contrareformatie – Homoseksualiteit in de jaren zeventig – De politiek volgt – Softenon – Eyskens en de sociale partners – Samenwerken met de vorige generatie – Een Nobelprijs voor Tindemans en Kohl – Barsten in het atlantisme – Wolven in schapenvacht

VAN CAUWELAERT: Herman, wij zijn allebei geboren in de eerste jaren na de oorlog. Als het daarover gaat, moet ik altijd denken aan een uitspraak van Louis Tobback: 'De naoorlogse generatie heeft niks meegemaakt.' Of dat klopt, weet ik nog zo niet. Want de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog waren nog doortrokken van die oorlog.

VAN ROMPUY: Bij ons thuis was de oorlog in ieder geval heel prominent aanwezig, al wil dat niet zeggen dat er elke dag over gesproken werd. Mijn vader was van 1923, mijn moeder van 1921. Voor hen was de oorlog alomtegenwoordig.

VAN CAUWELAERT: Mijn vader werd geboren in 1910. Hij was burgemeester van Lombeek, een dorp van toen goed achthonderd inwoners. Hij deed dat naast zijn job als journalist overigens, vandaag de dag zou dat een ondenkbare combinatie zijn. We hadden een oorlogsburgemeester gehad, de enige aanhanger van het Waalse Rex, de partij van Léon Degrelle, die het zo ver bracht in Vlaams-Brabant. Dat zorgde ook na de oorlog voor verdeeldheid. Verhalen deden de ronde, veel relaties tussen mensen en families werden teruggebracht tot de oorlog.

VAN ROMPUY: Ik hoorde vooral de verhalen van mijn ouders. Mijn moeder is bij het begin van de oorlog, in mei 1940, met haar moeder op de vlucht geslagen. Zij woonden op dat moment in bij mijn overgrootvader, met nog drie andere ongetrouwde dochters. Alle vrouwen zijn toen gevlucht, op de fiets naar Frankrijk. Zoals vluchtelingen vandaag lieten ze alles achter. Nu weten we dat de Duitse inval maar achttien dagen geduurd heeft, maar toen ze vluchtten, kon dat evengoed voor altijd zijn. Uiteindelijk heeft hun vlucht niet zo lang geduurd: na de capitulatie van het Belgische leger keerden ze terug. Daarom heeft mijn moeder niet echt een trauma opgelopen in de Tweede Wereldoorlog.

Bij mijn vader was dat wel het geval. Hij was op zeventienjarige leeftijd opgeroepen door het leger: hij moest naar de kust, om van daaruit mee met de Belgische troepen naar het Verenigd Koninkrijk en Ierland te reizen. Maar hij had vertraging opgelopen, waardoor hij niet op tijd was om mee in te schepen. Dus moest hij terugkeren. Op de weg terug naar zijn dorp in de buurt van Aarschot overnachtte hij in het dorpje Vinkt, op de grens van West- en Oost-Vlaanderen,

dicht bij Deinze. Belgen zouden daar toen een Duitse kolonel doodgeschoten hebben. Als vergelding had het Duitse leger bijna honderd totaal onschuldige mensen tegen de muur gezet: *abgeschossen*. Andere mensen die toevallig in het dorp waren, onder wie mijn vader, moesten op een andere weide gaan staan en wachten op hun executie. Toen het doden verderop afgelopen was, zeiden de officieren tegen hen: ‘Ga maar naar huis!’ Voor mijn vader was dat het trauma van zijn leven. Na die ervaring kon hij geen spatje geweld meer aan, hij kon zelfs niet naar het in de jaren zestig en zeventig erg populaire tv-feuilleton *Bonanza* kijken. Dat haalde in hem al die dingen opnieuw naar boven. Hij is eigenlijk nooit over dat trauma geraakt en heeft de Duitsers nooit meer graag kunnen zien. Ik herinner me een vakantie in het Zwarte Woud in de jaren zestig waar we aan de praat raakten met mensen van daar, die fier zeiden: ‘Ich kenne Brüssel!’ Waarop mijn vader antwoordde: ‘Ja, dat geloof ik, dat jullie Brussel kennen!’ Voortdurend bleef dat een confrontatie met het verleden. Op het einde van zijn leven zat ik met hem achter de computer een tekst te lezen van de gemeente Deinze over wat er gebeurd is in Vinkt. ‘Het staat er exact zoals ik het beleefd heb’, zei hij.

Nu, hij is daarna actief geworden bij de scouts en leefde als een enthousiaste jongeman. Maar mijn ervaring was dat dat heel, heel erg diep zat. Hij was al christendemocraat, maar werd dat na de oorlog nog sterker, want dat was een antinationalistische partij. De Volksunie, dat waren voor hem allemaal collaborateurs. Vele leiders van de N-VA en het Vlaams Belang zijn zonen en dochters of kleinzonen en kleindochters van de collaboratie, of van sympathisanten van de collaboratie. Ik neem hun dat niet kwalijk, zij kunnen daar ook niks aan doen, maar het bepaalt wel de cultuur. In ieder geval was mijn vader radicaal tegen de Volksunie gekant.

De CVP, opgericht na de oorlog, was toen een unitaire partij. Toch namen ze mensen op die niet zelf gecollaboreerd hadden, maar betrokken waren bij het bestuur in oorlogstijd. Jef Custers, Emiel De Winter en Victor Leemans bijvoorbeeld zijn senator geworden.

VAN CAUWELAERT: Het opmerkelijke is: het zijn ook CVP'ers die na de oorlog de IJzerbedevaart in Diksmuide opnieuw hebben opgestart. Mijn vader zat zelfs in het organiserend comité. Het was trouwens dom Franco, vanaf 1951 abt van de abdij van Affligem, die daar toen de mis opdroeg. Enkele Vlaamse gesneuvelden die aan de IJzertoren begraven liggen, kwamen uit zijn streek.

Wie wij waren
Herman Van Rompuy & Rik Van Cauwelaert

© 2022 Davidsfonds / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen.
Gemaakt onder licentie van Davidsfonds.
‘Davidsfonds’ is het geregistreerde merk van Davidsfonds vzw,
Quinten Metsysplein 12, 3000 Leuven.

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk augustus 2022

Opmaak omslag: Herman Houbrechts
Omslagbeeld: Jan Crab
Opmaak binnenwerk: 5NUL8 Grafische Producties

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 3908 4
D/2022/0034/282
NUR 680